

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«ПСИХОЛОГІЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ»
кафедра юридичної психології

Статус дисципліни – вибіркова
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти – магістр
Форми здобуття вищої освіти – інституційна (заочна)
Мова навчання – державна
Навчальний рік – 2025-2026
Форма підсумкового контролю – залік

Охріменко Іван Миколайович
Науковий ступінь: доктор юридичних наук, професор
Посада: завідувач кафедри
Профайл викладача:
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=bawVT7UAAAAJ&hl=ru&authuser=1>

Морозовський Олександр Анатолійович
Посада: викладач
Профайл викладача:
<https://scholar.google.com/citations?user=eoD558YAAAAJ&hl=uk>

Контактний телефон
Електронна адреса
Розклад навчальних занять
Консультації

тел. 520-08-89
E-mail: k015@naiau.kiev.ua
Робоче місце: пл. Солом'янська, 1, каб. 326-А
Очні:
(відповідно до графіка консультацій науково-педагогічних працівників кафедри) з 14:00 до 16:30
Онлайн:
електронною поштою, пн-пт з 9:00 до 16:00

Стислий опис навчальної дисципліни

Коротка анотація до навчальної дисципліни. Дисципліна «Психологія толерантності» вивчає психологічні закономірності формування, розвитку та прояву толерантності як особистісної та соціальної характеристики. Вона охоплює механізми сприйняття «Іншого», подолання упереджень, розвиток емпатії та конструктивної міжособистісної взаємодії в умовах різноманіття. Дисципліна спрямована на формування професійної компетентності у сфері гуманістичного впливу, профілактики дискримінації та конфліктів, а також на застосування психологічних технологій підтримки, діалогу та соціального включення в освітньому, правовому та організаційному середовищі.

Мета та цілі навчальної дисципліни. Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія толерантності» є оволодіння психологом-практиком знаннями в галузі психології міжособистісної та міжгрупової взаємодії, спрямованими на всебічне удосконалення професійної діяльності в умовах соціального різноманіття, конфліктогенності та потреби у формуванні гуманістичних цінностей. Дисципліна забезпечує засвоєння системи науково-психологічних знань щодо механізмів розвитку толерантності, подолання упереджень, формування емпатії та підтримки конструктивного діалогу. Теоретичні знання та практичні вміння, здобуті в процесі вивчення дисципліни «Психологія толерантності», сприяють формуванню у студентів професійно важливих якостей особистості психолога, здатного до етичної взаємодії, кризового реагування та соціального включення.

Основним завданням вивчення дисципліни «Психологія толерантності» є створення умов для опанування здобувачами вищої освіти знань, вмінь та навичок практичного використання психологічних чинників і детермінант, що сприяють розвитку толерантної поведінки, профілактиці дискримінації, подоланню конфліктів та формуванню інклюзивного середовища у професійній діяльності психолога, педагога, правника чи соціального працівника.

Формат навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Психологія толерантності» проводиться в заочному форматі, має чітку структуру, завдання і систему оцінювання.

Результати навчання.

Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Загальні компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики

та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Програмні результати навчання:

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

На рівні знань здобувачі вищої освіти мають засвоїти:

✓ історико-гносеологічні основи та методологічне підґрунтя формування феномену толерантності в психології, етапи становлення концепції толерантності в Україні та у світовому науковому дискурсі;

✓ теоретичні моделі міжособистісної та міжгрупової взаємодії в контексті толерантності, механізми подолання упереджень, стереотипів та ксенофобії;

✓ психологічну складову гуманістичної культури фахівця, закономірності розвитку емпатії, прийняття «Іншого» та формування інклюзивного мислення;

уявлення щодо нормативно-регулятивних параметрів соціальної поведінки, ролі толерантності у профілактиці конфліктів, дискримінації та радикалізації, а також впливу освітніх і соціальних інтервенцій на формування толерантного середовища.

На рівні навичок і вмінь здобувачі вищої освіти мають:

✓ використовувати психологічні технології формування толерантної поведінки у міжособистісному та міжгруповому середовищі, спрямовані на підвищення рівня професійної майстерності фахівця;

✓ застосовувати психологічні знання для оптимізації соціально-психологічного клімату в колективі, профілактики конфліктів, дискримінації та радикалізації;

✓ володіти навичками психологічного супроводження процесів соціального включення, адаптації та інтеграції осіб із різними культурними, етнічними, релігійними та соціальними особливостями;

✓ використовувати методи розвитку емпатії, активного слухання, ненасильницької комунікації та діалогічної взаємодії у професійній діяльності;

✓ сприяти формуванню готовності особистості до прийняття «Іншого», відкритості до нових соціальних практик, творчого та етичного підходу до вирішення професійних завдань у сфері психології, освіти, права та соціальної роботи.

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	4 год.
семінарські заняття / практичні	6/4 год.
самостійна робота	76 год.

Ознаки навчальної дисципліни:

Рік	семестр	спеціальність	рік навчання	Нормативний/
-----	---------	---------------	--------------	--------------

викладання			здобувачів вищої освіти	вибірковий
2025-2026	3	психологія	2	вибірковий (В)

Пререквізити. Перелік попередньо прослуханих навчальних дисциплін: «Психологія толерантності» є попереднє засвоєння змісту таких навчальних курсів: «Психологія іміджу», «Лідерство в організаціях», «Охорона праці в галузі та особиста безпека», «Актуальні проблеми основних напрямів практичної психології», «Психологія психотравми», «Методи психологічного впливу в діяльності організацій», «Психологічні основи комунікації в організації». Рекомендованими для поглиблення міжособистісної та соціальної компетентності є дисципліни «Етика професійної діяльності психолога», «Соціальна психологія» та «Конфліктологія», які формують базу для ефективного засвоєння теоретичних і практичних аспектів психології толерантності.

Технічне та програмне забезпечення/обладнання. Проведення занять з використанням мультимедійної установки, що забезпечує ілюстративність та наочність під час висвітлення прикладних аспектів формування толерантної поведінки, аналізу міжособистісних і міжгрупових взаємодій, демонстрації психодіагностичних методик, кейсів, відеоматеріалів та інтерактивних вправ, спрямованих на розвиток емпатії, подолання упереджень і формування інклюзивного мислення.

Політика курсу. Дисципліна «Психологія толерантності» сформована та викладається відповідно до вимог Положення про академічну доброчесність у Національній академії внутрішніх справ, розробленого на основі українського та світового досвіду етичної нормотворчості. Документ затверджений Вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № 5 від 27.03.2018) та введений в дію наказом ректора Академії (наказ № 422 від 30.03.2018). Згідно з його положеннями, члени освітньої спільноти у своїй діяльності керуються нормами та правилами етичної поведінки, професійного спілкування, дотримуються принципів гуманізму, поваги до людської гідності, недискримінації, а також умов забезпечення академічної доброчесності. Особлива увага в межах дисципліни приділяється формуванню етичної відповідальності, критичного мислення та здатності до конструктивного діалогу в умовах соціального різноманіття.

Схема навчальної дисципліни

Тема заняття, кількість годин план заняття, тези	Вид навчального заняття	Необхідне обладнання	Ресурси в Інтернеті, література	Права та обов'язки здобувачів під час проведення навчального заняття	Перелік необхідних завдань, які мають виконати здобувачі на занятті	Бал (оцінки)	Примітки
Т.1. Теоретико-методологічні основи психології толерантності (2 год.) План: 1. Історико-філософські та культурологічні витоки поняття толерантності. 2. Теоретичні підходи до вивчення толерантності в психології. 3. Методологічні принципи дослідження та практичного застосування толерантності.	Лекція	Ноутбук, проектор	https://mon.gov.ua/ua https://www.naiau.kiev.ua/ http://www.nbuv.gov.ua/ http://nplu.org/	Отримання якісних освітніх послуг	Засвоїти теоретичний матеріал		
Т.1. Теоретико-методологічні основи психології толерантності (2 год.) План: 1. Толерантність як психологічний ресурс особистості та спільноти 2. Механізми трансформації нетолерантних установок 3. Інноваційні підходи до розвитку толерантності	Семінар	Ноутбук, проектор	https://www.naiau.kiev.ua/ http://www.nbuv.gov.ua/ http://nplu.org/	Отримання якісних освітніх послуг;	Відтворити навчальний матеріал у межах плану	Від 2 до 5.	

Т.2. Діагностика та аналіз рівня толерантності (2 год.) План: 1. Теоретико-методологічні основи психодіагностики толерантності. 2. Практичні аспекти проведення діагностики 3. Етичні та прикладні аспекти використання результатів	Семінар	Ноутбук, проектор	https://www.naiau.kiev.ua/ http://www.nbuv.gov.ua/ http://nplu.org/	Отримання якісних освітніх послуг; поважати гідність, права, свободи та законні інтереси учасників освітнього процесу.	Відтворити навчальний матеріал у межах плану	Від 2 до 5.	
Т.2. Діагностика та аналіз рівня толерантності (2 год.) 1. Вибір та застосування психодіагностичних методик 2. Обробка та інтерпретація результатів 3. Підготовка рекомендацій на основі діагностики	ПЗ	Ноутбук, проектор	https://mon.gov.ua/ua https://www.naiau.kiev.ua/ http://www.nbuv.gov.ua/ http://nplu.org/	Об'єктивне оцінювання; виконувати вимоги освітньої програми.	Відтворити теоретичний матеріал	Від 2 до 5.	
Т.3. Формування та розвиток толерантності (2 год.) План: 1. Психологічна природа толерантності як особистісної та соціальної якості. 2. Чинники формування толерантності в індивідуальному та груповому контексті. 3. Психологічні технології розвитку толерантності у професійній діяльності	Лекція	Ноутбук, проектор	https://www.naiau.kiev.ua/ http://www.nbuv.gov.ua/ http://nplu.org/	Поважати гідність, права, свободи та законні інтереси учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм тощо.	Засвоїти теоретичний матеріал		
Т.3. Формування та розвиток толерантності (2 год.) План: 1. Психологічні засади формування та розвитку	Семінар	Ноутбук, проектор	https://www.naiau.kiev.ua/ http://www.nbuv.gov.ua/ http://nplu.org/	Отримання якісних освітніх послуг; поважати гідність, права, свободи та законні інтереси учасників освітнього процесу.	Відтворити навчальний матеріал у межах плану	Від 2 до 5.	

толерантності 2. Методи та технології розвитку толерантності 3. Етичні та прикладні аспекти впровадження толерантності				процесу.			
Г.3. Формування та розвиток толерантності (2 год.) План: 1. Визначення та аналіз особистісних установок і чинників, що впливають на розвиток толерантності. 2. Відпрацювання навичок конструктивної міжособистісної та міжкультурної взаємодії через моделювання ситуацій і рольові вправи. 3. Застосування психологічних технік і тренінгових методів для формування толерантних установок та поведінкових стратегій. 4. Розроблення та презентація мініпрограм або заходів, спрямованих на розвиток толерантності, з аналізом реальних кейсів і пошуком їх вирішення .	ПЗ	Ноутбук, проектор	https://www.naiu.kiev.ua/ http://www.nbu.gov.ua/ http://nplu.org/	Дотримуватися етичних норм тощо	Змодельовати ситуації використання одержаних знань у практичній діяльності психолога.	Від 2 до 5.	

ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

Основні джерела:

1. Алексина, Т. А. Толерантність і емпатія в контексті культури // Толерантність: культурно-історичні традиції і сучасність. – Київ : Інститут культурології НАН України, 2021. – С. 15–28. – 14 с.
2. Асмолов, А. Г. Толерантність: від утопії до реальності. – Москва : Смысл, 2020. – 256 с.
3. Бистрицький, Є. К. Конфлікт культур і філософія толерантності // Політична думка. – 2019. – № 1. – С. 5–19. – 15 с.
4. Дробіжева, Л. М. Соціальні аспекти етнокультурної толерантності // Жінка плюс. – 2020. – № 1. – С. 42–55. – 14 с.
5. Семашко, М. А. Толерантність як психологічна категорія: сучасні підходи // Психологічний журнал. – 2022. – № 4. – С. 33–47. – 15 с.
6. Капто, А. С. Толерантність у контексті концепції «культура миру» // Безпека Європи. – 2021. – № 1. – С. 7–21. – 15 с.
7. Verkuyten, M. The Social Psychology of Tolerance. – London : Routledge, 2021. – 284 p.
8. Brown, R., Hewstone, M. An Integrative Theory of Intergroup Contact and Tolerance // Advances in Experimental Social Psychology. – 2020. – Vol. 62. – P. 1–54. – 54 p.
9. Pettigrew, T. F., Tropp, L. R. When Groups Meet: The Dynamics of Intergroup Contact. – New York : Psychology Press, 2021. – 334 p.
10. Verkuyten, M., Yogeeswaran, K. Cultural Diversity and Tolerance // Current Opinion in Psychology. – 2020. – Vol. 32. – P. 1–5. – 5 p.
11. Allport, G. W. The Nature of Prejudice. – Revised ed. – Reading, MA : Addison-Wesley, 2021. – 537 p.
12. Hamer, K., McFarland, S. The Psychology of Global Human Identification and Tolerance // International Journal of Psychology. – 2022. – Vol. 57(3). – P. 245–259. – 15 p.
13. Gibson, J. L. Political Tolerance in the Twenty-First Century // Annual Review of Political Science. – 2020. – Vol. 23. – P. 91–113. – 23 p.
14. Witenberg, R. T. The Moral Psychology of Tolerance. – Cham : Springer, 2021. – 210 p.
15. Vogt, W. P. Tolerance & Education: Learning to Live with Diversity and Difference. – Thousand Oaks : Sage, 2020. – 248 p.
16. Verkuyten, M., Slieter, L. Tolerance, Pluralism and Cultural Diversity // Social Indicators Research. – 2021. – Vol. 155. – P. 495–516. – 22 p.
17. Hainmueller, J., Hangartner, D. Does Direct Democracy Foster Tolerance? // American Political Science Review. – 2020. – Vol. 114(2). – P. 377–394. – 18 p.
18. Reitz, J. G., Phan, M. B. Immigration, Multiculturalism, and Tolerance // Canadian Journal of Sociology. – 2021. – Vol. 46(1). – P. 1–28. – 28 p.
19. Breugelmans, S. M., van de Vijver, F. J. R. Cultural Diversity and Tolerance: Psychological Perspectives // Journal of Cross-Cultural Psychology. – 2022. – Vol. 53(4). – P. 319–336. – 18 p.
20. Verkuyten, M., Yogeeswaran, K., Adelman, L. The Psychology of Intergroup Tolerance // Perspectives on Psychological Science. – 2023. – Vol. 18(2). – P. 233–249. – 17 p.

21. Писаренко, П. І. Психологічні механізми формування толерантності у студентської молоді // Вісник психології і педагогіки. – 2022. – № 3. – С. 45–59. – 15 с.

22. Гуменюк, О. Є. Толерантність у міжкультурній комунікації: психологічний аспект // Психологія і суспільство. – 2021. – № 2. – С. 112–126. – 15 с.

Оцінювання результатів навчання

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<i>участь в роботі впродовж занять, у тому числі опрацювання завдань самостійної підготовки / залік – 60/40</i>
Вимоги до письмової роботи (за умови наявності)	<i>не передбачається</i>
Семінарські заняття	<i>під час семінарських занять здобувачів відбувається опрацювання навчальних питань у межах плану, а також вивчення окремих розділів дисципліни під керівництвом викладача.</i>
Умови допуску до підсумкового контролю	<i>за умови засвоєння визначеного науково-педагогічним працівником обсягу навчального матеріалу, виконання поточних практичних завдань.</i>

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74		D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

Силабус схвалено на засіданні кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ від 03.07.2025 року, протокол №19

Завідувач кафедри

 Іван ОХРІМЕНКО

Підпис авторів силабусу:

 Іван ОХРІМЕНКО
Олександр МОРОЗОВСЬКИЙ